

НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА
ЕКОЛОГІЇ

ПДАУ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології

Кафедра селекції, насінництва і генетики

**МАТЕРІАЛИ ІV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**“СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА ДОСЯГНЕННЯ
СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР”**

м. Полтава, 31 березня 2026 р.

УДК 631.527: 631.53

Сучасні напрями та досягнення селекції і насінництва сільськогосподарських культур: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (31 березня 2026 року) / Редкол.: М.М. Маренич (відп. ред.) та ін. Полтава: ПДАУ, 2026. 176 с.

У збірнику тез наведено результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету, а також здобувачів та науковців науково-дослідних установ НААНУ та закладів вищої освіти МОН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Маренич М.М. – директор навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Юрченко С.О. – завідувач кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Тищенко В.М. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Білявська Л.Г. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Кулик М.І. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Шокало Н.С. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Баган А.В. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Рибальченко А.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Криворучко Л.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Барат Ю.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент.

Рекомендовано до друку засіданням вченої ради Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології ПДАУ, протокол № 9 від 27 квітня 2026 року.

Барат Ю. М., Дудка Є. О. ЗАХИСТ ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР ВІД ХВОРОБ У ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	158
Шакалій С. М. ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ НАСІННЯ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ	159
Логвиненко В. В., Решитиловський С. В. ПОШИРЕННЯ ОСНОВНИХ ХВОРОБ СОЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНГІЦИДНОГО ЗАХИСТУ КУЛЬТУРИ	161
Цюркало М. М., Кулик М. І. ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ЯЧМЕНЮ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ПОЗАКОРЕНЕВОГО ПІДЖИВЛЕННЯ ПОСІВІВ	164
Барат М. Ю. РІПАК ОЗИМИЙ – КУЛЬТУРА РІЗНОБІЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ	167
Барат Ю. М., Бірюкова В. В. ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ ЛОХИНИ	170
Барат Ю. М., Лагута А. І. ФОРМУВАННЯ КРОН ТА ОБРІЗУВАННЯ ПЛОДОВИХ ДЕРЕВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ВРОЖАЙНОСТІ	172
Коваленко Н. П., Дідусенко Р. В. ЕКОЛОГО-ГЕНЕТИЧНИЙ МОНІТОРИНГ СТІЙКОСТІ СУЧАСНИХ ГІБРИДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ДО ПАТОКОМПЛЕКСУ ЛИСТКОВОГО АПАРАТУ В УМОВАХ ГІДРОТЕРМІЧНОЇ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ	174

3. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. *Правила весняної обрізки плодово-ягідних культур*. URL: <https://dpss.gov.ua/derzhavnij-naglyad-kontrol/derzhavnij-kontrol-u-sferi-bezpechnosti-ta-okremih-pokaznikiv-yakosti-harchovih-produktiv-vet-med-org-virobnictva-obigu-ta-markuvannya-org-produkciyi-virobnictva-obigu-ta-vikoristannya-kormiv/perelik-vimog-zakonodavstva-yakij-povinen-dotrimuvatis-subyekt-gospodaryuvannya>

4. Чаплуцький А. М. Продуктивність дерев яблуні залежно від форми крони та строку обрізування, *Вісник Уманського національного університету садівництва*, 1, 2023. С. 40–43.

5. Яковенко Р. В., Кукуруза В. Т. Продуктивність дерев яблуні залежно від способів обрізування та освітленості кронія, *Збірник наукових праць Уманського національного університету*, 106(1), 2025. С. 30–35.

6. Ukr.bio. *Для чого потрібна обрізка та формування дерев? Основні види та способи*. URL: <https://sad.ukr.bio/ua/articles/5682/>

ЕКОЛОГО-ГЕНЕТИЧНИЙ МОНІТОРИНГ СТІЙКОСТІ СУЧАСНИХ ГІБРИДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ДО ПАТОКОМПЛЕКСУ ЛИСТКОВОГО АПАРАТУ В УМОВАХ ГІДРОТЕРМІЧНОЇ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ

Коваленко Н. П., доцент кафедри захист рослин, к. с.-г. н., доцент
Дідусенко Р. В., здобувач ступеня вищої освіти бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Сучасна стратегія захисту цукрових буряків (*Beta vulgaris* L.) в Україні потребує перегляду через трансформацію фітосанітарного фону [1, 2], спричинену глобальними кліматичними змінами та інтенсифікацією агротехнологій. Хвороби листкового апарату залишаються деструктивним фактором, що зумовлює дефіцит біологічного врожаю в межах 30-50 % та редукцію технологічних якостей сировини, зокрема зниження цукристості на 5-10 %. Впровадження високопродуктивних гібридів іноземної селекції, попри значний генетичний потенціал, виявило проблему їхньої вразливості до місцевих популяцій патогенів за умов порушення сівозмін та високої концентрації посівів у зоні буряківництва.

Основним лімітуючим фактором у Західному та Центральному регіонах традиційно залишається церкоспороз (*Cercospora beticola* Sacc.). Аналіз вегетаційного періоду 2024 року підтвердив, що за умов високої вологості (понад 70 %) та помірних температур у Тернопільській, Хмельницькій та Львівській областях ураження нестійких гібридів досягало 40-60 %. Науковий моніторинг зафіксував скорочення інкубаційного періоду патогену на 14 діб

відносно середньобагаторічних норм. Фізіологічна шкодочинність церкоспорозу полягає у деструкції хлорофілу та вимушеній регенерації листової маси, на що рослина витрачає енергетичні ресурси, які мали б спрямовуватися на акумуляцію сахарози в коренеплодах.

Протягом 2024-2025 рр. відмічено небезпечну тенденцію до агресивної експансії фомозу (*Phoma betae Frank*), який еволюціонував із суто кореневої інфекції у масове ураження асиміляційної поверхні. Епіцентром поширення стала Черкаська область (20-25 % ураження), де різкі температурні амплітуди та дефіцит бору призвели до фізіологічного ослаблення рослин. У 2025 році фомоз де-факто став «хворобою №1» у посушливих зонах Полтавщини та Вінниччини. Це зумовлено зміною ніші патогену: на фоні інтенсивних фунгіцидних обробок проти церкоспорозу, фомоз, який часто ігнорується в системах захисту, почав займати вільний простір, особливо за умов водного стресу.

Динаміка поширення хвороб за останні три роки свідчить про зміщення акцентів: у 2023 році переважав церкоспороз (18-25 %) при низькому фоні фомозу (8-12 %), тоді як у 2025 році через аномальну серпневу спеку показники цієї хвороби зросли до 22-28 %. У таких умовах критичного значення набуває вибір гібридів із мультифакторною стійкістю. Генетична платформа CR+ (Cercospora Resistant) та маркування 2.0 (наприклад, БТС 2130) забезпечують новий рівень захисту, дозволяючи зберігати листок зеленим до моменту збирання.

Особливу увагу слід приділити вибору типу гібрида. Господарства переходять від цукристих типів (Z) до нормальних (N) та врожайно-цукристих (NZ, NE) форм, таких як Скорпіон, Катюзія та Пітон. Ці гібриди мають потужнішу розетку та вертикальну орієнтацію листя, що мінімізує перегрів фотосинтетичного апарату. Гібрид Федеріка (KWS) зарекомендував себе як еталон пластичності завдяки високій швидкості регенерації після стресових чинників. Використання технології CONVISO® SMART (зокрема Смарт Каледонія) у 2025 році продемонструвало додаткову перевагу: відсутність гербіцидного пригнічення на ранніх етапах розвитку дає рослині «фізіологічну фору» у 10-14 днів, що підвищує загальний імунітет до осінньої хвилі фомозу та борошнистої роси.

Таким чином, результати досліджень підтверджують, що в умовах кліматичної дестабілізації в Україні [3] стратегія захисту цукрових буряків повинна базуватися на превентивному підборі гібридів з адитивною стійкістю до комплексу патогенів. Трансформація фомозу у домінуючий вид плямистостей вимагає перегляду систем живлення (корекція дефіциту бору) та використання гібридів селекції KWS, SESVanderHave, Strube та Betaseed, що адаптовані до температурних інверсій. Найбільш перспективними для зони нестійкого зволоження є гібриди типів NZ та NE, які поєднують генетичну резистентність до церкоспорозу з високим адаптивним потенціалом кореневої системи та асиміляційного апарату до гідротермічного стресу.

Список літературних джерел

1. Голуб О. Р., Коваленко Н. П. Діагностика патогенів в системі захисту посівів кукурудзи. *V Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні аспекти і технології у захисті рослин» (21 червня 2024 року)*. Полтава, 2024. С. 38-42.
2. Коваленко Н. П., Галушко І. В., Поспелова Г. Д., Шулещенко В. А. Еколого-фізіологічні механізми дії та агрономічна ефективність мультифункціональних мікробних інокулянтів в умовах зміни клімату. *VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасні аспекти і технології у захисті рослин», присвячена 90-річчю від дня народження засновника національної моделі органічного землеробства Семена Антонця*. Полтава, 2025. С. 109-114.
3. Поспелова Г. Д., Коваленко Н. П., Нечипоренко В. Я., Кочерга, Гречкосій А. О., Скляр С. С. Фунгіцидний захист посівів сої від корневих гнилей. *Scientific Progress & Innovations*. 2023. № 26 (3). С. 60-64.